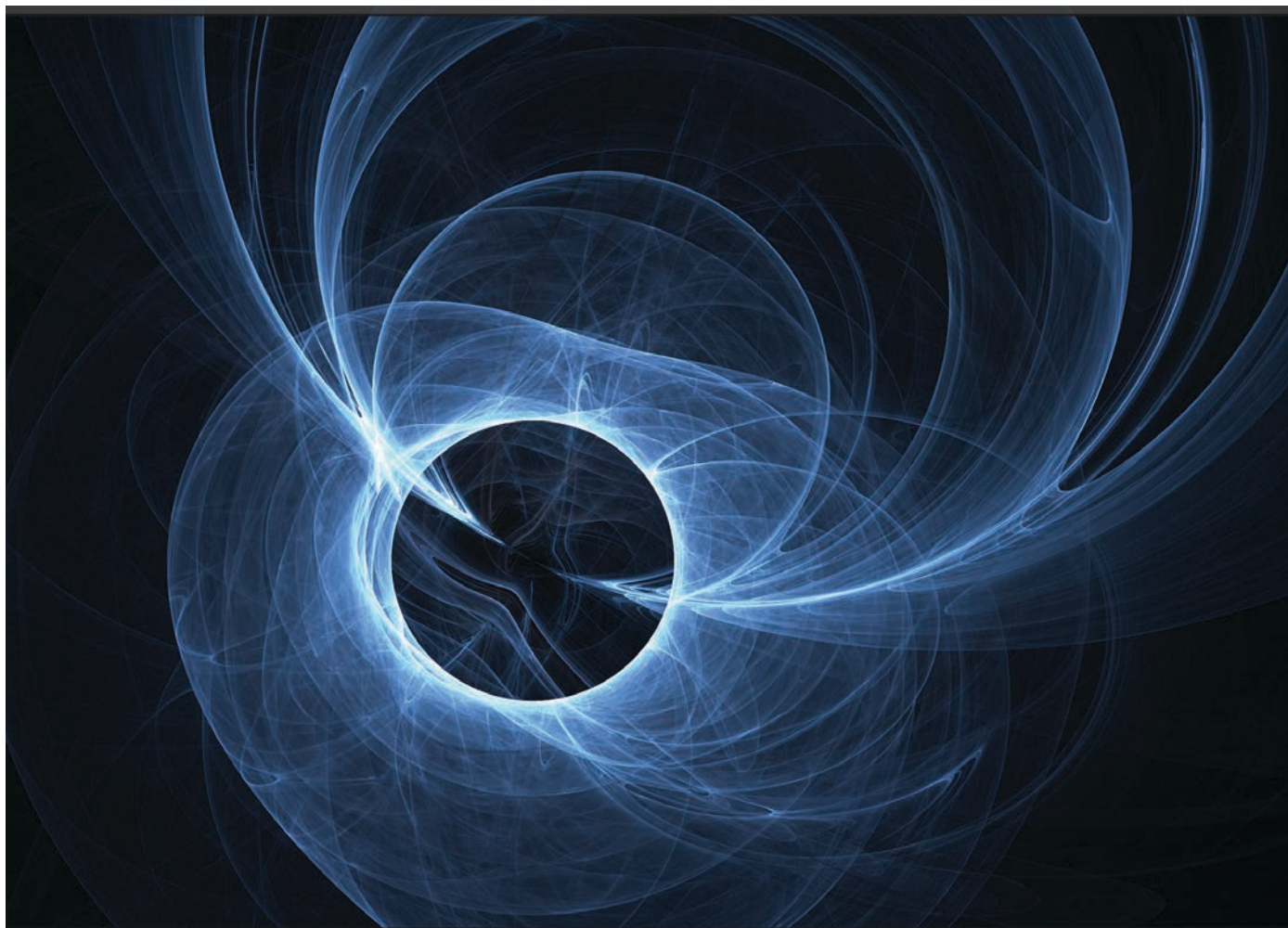

Едукација
Конкуренција
Валоризација
Интеграција
Либерализација
Информатика
Бизнис
Развој
Инвестиции
Утилитаризам
Медијација

ЕКВИЛИБРИУМ

Економски факултет – Прилеп
ЕКВИЛИБРИУМ бр.5

Редакциски одбор

проф. д-р Ѓорѓи Манчески; проф.д-р Славица Роческа; проф.д-р Гордана Витанова;
проф.д-р Гордана Трајкоска; проф.д-р Димко Кокароски; проф. д-р Љупчо Печијарески;
проф.д-р Каролина Илиеска; доц.д-р Снежана Саламовска; проф.д-р Маргарита Јанеска; доц.д-р Димитар Николоски

лектура: Анкица Стојаноска
техничка обработка: Виолета Глигоровски

Издавач: Економски факултет - Прилеп
Печати: Провиста, Прилеп
Тираж:1000

Мислењата и ставовите изнесени од авторите во нивните написи објавени во ЕКВИЛИБРИУМ не претставуваат официјален став на Издавачот

СОДРЖИНА

Воведен збор	
Снежана Мојсовска Саламовска.....	стр.3
Образованието во функција на општествено-економскиот развој	
Ѓорѓи Манчески.....	стр.4
Високото образование во Република Македонија, состојби, проблеми и перспективи (1)	
Љупчо Печијарески.....	стр.6
Сциентистички хепенинг	
Димитар Николоски.....	стр.8
Истражувањето како предизвик	
Анета Крстеска.....	стр.10
Промоција на дипломираните студенти на Економски факултет-Прилеп	
Анета Ристеска.....	стр.11
Промовирани доктори на науки на Универзитетот „Св. Климент Охридски“-Битола	
Лазар Стојаноски.....	стр.13
Животното осигурување, како заштеда и дополнителен извор на приходи	
Гордана Витанова.....	стр.15
Презентација на Секторот за истражување и статистика при НБРМ	
Димитар Николоски.....	стр.17
Интервју со г-ѓа Соња Јовановска Директор на Сивус едукативниот и развоен центар Еквилибриум.....	стр.18
Преку францускиот јазик до Франкофонија	
Зејнеп Мустафоска, Билјана Илиевска и Павлина Петреска.....	стр.21
Студентите во друштво на врвните светски експерти	
Александра Јованоска и Виктор Ристески.....	стр.23
Недела на компанија	
Анета Ристеска.....	стр.23
Посета на Прилепска пиварница	
Софија Крстеска.....	стр.24
Турнир во мал фудбал	
Александар Савиноски.....	стр.26
АИЕСЕК - мотиватор на промените	
Александар Митрески.....	стр.28
АИЕСЕК - Возбудливо патување во Тајван	
Николина Кимовска.....	стр.30

Воведен збор

Снежана Мојсовска Саламовска

Почитувани читатели,

Пред Вас го имате петтото издание на Еквилибриум, коешто од печат излегува во последните денови од уште една исклучително успешна календарска година за Економскиот факултет-Прилеп. Предногодишниот период е време на резимирање, сумирање, рефлексии, но и на подготовки за предизвиците што со себе ги носи секоја Нова година. Во ова издание на Еквилибриум се испреплетуваат најразлични содржини што ја отсликуваат силната динамика на активности во нашата високообразовна институција. За краток период од почетокот на академската година Факултетот реализираше бројни активности, а во овој број читателите ќе имаат можност да проследат некои од нив.

Во тој контекст, најголем број од текстовите се инспирирани од активностите на Економскиот факултет-Прилеп, како што е одржувањето на научниот хепенинг, гостувањата на надворешни предавачи и експерти, презентациите на компании и сл. Освен тоа, овој број на Еквилибриум изобилува со квалитетни научни и стручни текстови коишто привлекуваат внимание и наведуваат на критичко размислување. Во последниот месец од 2011 на Економскиот факултет-Прилеп беше организирана уште една успешна промоција на дипломирани студенти. Така, еден од прилозите е посветен токму на оваа манифестација што стана заштитен знак на нашата институција. Вредно е да се истакне и текстот којшто е инспириран од доделувањето награда за најдобар научен труд на Универзитетот „Св.Климент Охридски“-Битола, што ја доби студентка од нашиот факултет. Заради тоа, горди сме со нашите студенти и се радуваме на нивните успеси исто колку и тие самите, затоа што нивните успеси се потврда за квалитетот на наставно-научниот процес што во континуитет се реализира на нашиот факултет. Посебно радува фактот што со секој нареден број на Еквилибриум нагласено расте интересот на нашите студенти за публикување нивни статии.

Така, студентското катче во Еквилибриум зазема сè позначајно место. Во овој број се објавени повеќе студентски прилози што говорат за бројните активности на студентите, нивните ангажмани, посети на организации и институции, саеми, реализирани практики во странство, учества на спортски манифестации и сл. Во овој контекст треба да се нагласи важноста да се споделат нивните искуства, очекувања и достигнувања коишто ја

отсликуваат динамичноста на нашата академска средина.

Преку успешно заокружување и на оваа календарска година на сите читатели на Еквилибриум им посакуваме среќни новогодишни и божиќни празници, со желби за добро здравје и професионални успеси во Новата 2012 година. Економскиот факултет продолжува да се движи по трасираната тректорија на успехот и се надеваме дека периодот што следи ќе биде исполнет со нови значајни достигнувања.

Образованието во функција на општествено-економскиот развој

Горѓи Манчески

Во текот на петдесетинскиот развој Економскиот факултет бил исправен пред голем број предизвици и сите тие биле успешно надминувани. Веќе две децении Факултетот функционира и создава кадри за потребите на бизнис секторот во транзицискиот период и пазарните услови на стопанисување. Во текот на неговото постоење постојано се следеле потребите на стопанските субјекти, а студиските програми перманентно подлежеле на промени во корелација со современите трендови. На Факултетот, исто така, се организирани и последипломски и докторски студии на коишто студираат голем број студенти. Истовремено, во рамките на организациската структура на Факултетот функционираат Центарот за научно-истражувачка работа и Центарот за перманентна професионална едукација. Двата центри претставуваат значајни алки што треба да обезбедат тесна соработка со бизнис секторот за пресретнување и решавање на проблемите на стопанските субјекти. Центарот за перманентна професионална едукација треба да овозможи едукација и доедукација на кадрите во

духот на доживотното учење. Перспективите на една земја, секако, се во унапредување на образованието, поттикнување на научно-истражувачката работа, проширување на иновациските капацитети и нивна примена во секој сегмент од деловното и општественото живеење.

Инвестициите за истражување и развој во Република Македонија воопшто не се на завидно ниво. Оваа состојба треба што поскоро да биде променета и тие да се стимулираат, бидејќи овој сегмент би ја подобрил конкурентската позиција на Република Македонија и македонското стопанство. Во тој правец, пак, Факултетот презема конкретни активности преку Центарот за научно-истражувачка работа што се состојат во стимулирање на научно-истражувачката работа на наставниците и соработниците на Факултетот.

Иновацискиот капацитет на секоја земја, во голема мера, е детерминиран од способностите на работната сила да креира нови знаења, како и да ги усвојува, адаптира и применува постојните знаења и технологии. Таа способност првенствено зависи од степенот на образование и стручните компетенции на работната сила, како и од интересот на компаниите за вложување во овој сегмент. Според извештајот на Светскиот економски форум, иновациските капацитети на Република Македонија, што во себе ги вклучува и критериумите за конкурентност, се проценети на 84. место од вкупно 131 земја. Квалитетот и стручноста на работната сила претставуваат главен стимулатор на инвестициските одлуки како за домашните, така и за странските инвеститори. Но, во Република Македонија веќе беа идентификувани проблемите поврзани со несоодветна понуда на работна сила во согласност со потребите на работодавачите. Од друга страна, пак, неискористените човечки ресурси претставуваат еден од суштинските проблеми со коишто, денес, се соочува македонската економија. Имено, стапка на невработеност во 2010 година изнесувала 30,9%, така што треба да се потенцира дека учеството

	Доктори			Магистри		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010
Природни науки	11	16	11	18	45	50
Технички и технолошки науки	8	11	13	38	76	83
Медицински науки	22	28	12	26	2	3
Биотехнички науки	3	6	0	2	7	12
Општествени науки	21	36	83	122	217	265
Хуманистички науки	22	22	38	48	65	66
Вкупно	87	119	157	254	412	479

Извор: Државен завод за статистика на Република Македонија

на лицата од младата популација, на возраст меѓу 24 и 49 години, изнесува 30,3% во вкупниот број невработени. Меѓутоа, во структурата на невработената популација се забележува ниско учество на лица со завршено високо образование. Само 11% од вкупниот број невработени во 2010 година биле со високо образование.

Денес, како резултат на новите политики на Владата за зголемување на образовното ниво на населението, евидентна е тенденцијата за зголемување на бројот на лицата кои се стекнале со научен степен магистер или доктор на науки, што може да се забележи и од прикажаната табела.

Во периодот од 2008 до 2010 година најголемиот дел од лицата кои се стекнале со научен степен доктор на науки се од областа на општествените, односно хуманистичките науки (38,6% и 22,6% соодветно), а во просек само 38,8% од вкупниот број се од областите на природно-математичките, техничко-технолошките, медицинските и биотехничките науки. Анализите покажуваат дека слична е состојбата и со трендот на лицата кои се стекнале со научен степен магистер на науки. Имено, во педиодот од 2008 до 2010 година, во просек, 68,4% од вкупниот број лица кои се стекнале со степен магистер на науки се од областите на општествените и хуманистичките науки, а 31,6% се од областите на природно-математичките, техничко-технолошките, медицинските и биотехничките науки. Голем проблем за заживување на истражувачката работа и намалување на иновацискиот капацитет на Република Македонија претставува високиот одлив на високообразована работна сила во странство. Најквалитетните дипломирани студенти својата перспектива во професионалната кариера ја бараат надвор од Република Македонија. Повторно, имајќи предвид дека оваа категорија студенти поседува значаен иновациски потенцијал и претставува движечка сила на иновациските активности, произлегува дека за подолг период се редуцираат можностите за унапредување на технолошкиот развој и иновативноста на земјата. Ваквиот тренд е можно да се запре само со активна партиципација на бизнис секторот и државата преку стипендирање и обврзување на стипендијантите еден дел од својата кариера да ја поминат во компаниите што ги стипендирале.

Воспоставувањето поблиска соработка меѓу образовнието и бизнис секторот е многу значајна претпоставка за усогласување на квалификациската структура на понудата на работна сила според потребите на бизнис секторот. Овој партнерски однос може да обезбеди развој на квалификации согласно со структурните промени во економијата,

како значаен предуслов за зголемување на потенцијалите за економски развој и подобрување на конкурентноста на македонската економија на глобалниот пазар. Академската заедница, пак, претставува значаен извор на нови знаења коишто можат да се комерцијализираат преку соработката со бизнис заедницата. Емпириските податоци покажуваат дека интеракциите на реализија универзитет – бизнис сектор можат да се реализираат на повеќе начини, и тоа: реализација на заеднички и договорни истражувачко-развојни активности; мобилност на човечките ресурси, вклучувајќи ги студентите и академскиот кадар; вмрежување; дифузија на информации во списанија, извештаи, конференции и интернет, обука и консултантски услуги; сопственички права; инкубатори и др. Динамиката на современите развојни процеси како императив ја поставува потребата од перманентно надоградување и усовршување на стекнатите знаења и вештини. Развојот на човечките ресурси се одвива преку формалното образование и преку различни форми на доживотното учење. И покрај тоа што доживотното учење кај човечкиот капитал подеднакво е важно како и формалното образование, сепак универзитетите и истражувачките установи во Република Македонија посветуваат многу малку внимание на развојот на методите за доживотно учење. Во тој контекст, на Економскиот факултет-Прилеп минатата година се формира Центарот за перманентно професионално усовршување и очекуваме тој да заживее, односно да дава позитивни резултати.

Секако дека за унапредување на истражувањата, развојот и иновативноста, неопходно е создавање иновациска култура и јакнење на свеста за нивното значење за општествениот развој во текот на целиот образовен процес. Затоа, целокупниот едукациски процес треба да се темели врз афирмација и развој на креативноста и иновативноста кај учениците и студентите, што претставува императив на нашиот Факултет. Оттука, интегрирањето на процесите во доменот на создавање и дисеминација на знаењата се поставува како примарна стратедиска цел. Преку мерките и инструментите на истражувачките политики е неопходно да се поттикнува спроведувањето на кохерентни и координирани иновациски активности на сите релевантни субјекти, како што се: компаниите, академската заедница, истражувачките центри и сл. Тоа, секако, ќе значи потреба од значаен раст на средствата за финансирање на истражувањето, развојот и иновациските активности како од јавните, така и од приватните фондови.

- За јубилеот со повод -

Високото образование во Република Македонија,
состојби, проблеми и перспективи (1)

Љупчо Печијарески

Почитувани, честитјаки ја годишнината на нашиот Универзитет „Св. Климент Охридски“ – Битола, во овој и во следниот број просторот од методолошкото катче ќе го искористам за да презентирам кратка анализа на состојбите, проблемите и перспективите на високото образование во Република Македонија.

Универзитетот како “Catena Mundi”

Универзитетот, според низа релевантни индикатори, како што се: генезата, долговековната традиција, онтолошката определеност, високите гносеолошки сводови, цврстата архитектура на епистемолошката структура, племенитоста на својата основна (образовна и воспитна) дејност, доблеста да се спознава бескрајниот лавиринт на човековиот универзум, храброста тоа да се прави низ противречниот спој на разумот и страста, рационалното и имагинарното, реалното и трансцендентното претставува еден од највеличествените духовни предизвици на човековиот род.

Академија, Ликеј, Александрија, Охрид, Падова, Сорбона, Колеж, Оксфорд, Кембриџ, Хајделберг, Берлин, Принстон, Јел, Харвард... светилишта на когнитивни потенцијали, партенони на интелектуална возвишеност.

Универзитетот, како што, впрочем, зборува и неговата етимолошка определба, претставува едно од ретките општи места на човековото опстојување. Низ вековите, сè до денес, тој е онаа алка, духовен амалгам, којшто спојува различни времиња, простори, народи и култури. Откривајќи ги тајните на човековото постоење, тој истовремено ги создава неопходните претпоставки за антиципирање на сеопштата поврзаност на луѓето. Промовирајќи бројни идеи, визији, погледи на светот, стратегии; етаблирајќи општи и трајни вредности и знаења, низ постојаното оформување нови генерации тој, истовремено, се промовира во централна точка: “Catena Mundi” од којашто се излегува и во којашто сите духовни и интелектуални линии повторно се проткајуваат. Тој е вистински клучен столб на единството во светот. Низ него човекот стапува во дијалог како со самиот себе, така и со општеството и природата. Универзитетот е нивна

институционализирана свест и совест.

Битието на Универзитетот ја изразува внатрешната суштина на човековото битие. Тој претставува општествено институционализиран облик на самореализација на човекот на патот до самиот себе, до сопствената генеричка природа.

Универзитетот е место во коешто се фокусираат вековни искуства, творечки дострели и сознајни доблести на човештвото. Во него се промовираат и афирмираат: рационалниот пристап, критичкото мислење, одговорноста, концентрираноста, отвореноста, креативноста, трансцендентноста, чувството за слобода и самопочит. Тој ја иницира креативноста и имагинативноста на човечката заедница, потенцирајќи ја улогата на трудот, самопрегорноста, талентираноста, вистинските вредности, вербата во неограниченоста на можностите на човековиот ум, единственоста на човековата природа, но и јансите и загриженоста на човештвото. Неговите дострели ја изразуваат суптилноста на човековата природа, нејзините неограничени потенцијали и трајната потреба за нејзино постојано усовршување. Луѓето, кои својот живот го посветиле работејќи во оваа институција, ја имаат честа да бидат градители на духот на човештвото. Тие истовремено го прифатиле предизвикот да бидат носители како на интелектуалноста, така и на моралноста на нашата цивилизација. Имено, тоа се луѓе кои во име на духот и умот на универзалните вредности, низ вековите, сè до денес, ја презеле одговорноста да создаваат со поглед насочен кон иднината, но и со чувство на внатрешна чесност и висок морален интегритет, својствен само на привилегираните.

Современиот универзитет и луѓето кои работат во него, прифаќајќи ги овие стандарди, се обидуваат да бидат на висината на својата задача, да создадат реални претпоставки за достоинствена егзистенција, низ рамноправна комуникација и стремење кон највисоките вредности, со свест и одговорност за секој дел од нашето индивидуално и општествено живеење. Сепак, универзитетот денес, притиснат од утилитарната логика на духот на времето во коешто егзистираме, не е во состојба најадекватно да одговори на предизвиците што пред него се поставени. Неретко современиот универзитет не е во состојба да се соочи со самиот себе, да понуди адекватни решенија во однос на проблемите што атакуваат, од една страна врз неговиот научен авторитет, а од друга, врз неговото место и улога во пошироката општествена заедница. Аналогно на ова, универзитетот се наоѓа во перманентно преиспитување, континуирана преобразба, што ќе

овозвозможи тој и натаму да биде основниот двигател на чоековиот научен и општествен развој.

Во тој контекст, универзитетите во Република Македонија, на патот кон изворното откривање на вистинските вредности, прифаќајќи ја беспопштедната конкурентска борба, се исправени пред предизвиците перманентно да се надоградуваат, односно менуваат. Притоа, потребата од менување и надоградување на македонските високообразовни институции се совпаѓа со потребата да создаваме просперитетна македонска држава. Градењето современи универзитети истовремено е и градење модерна и независна македонска држава, којашто ќе биде способна да им обезбеди достоинствен живот на своите граѓани.

Промените како неопходност

Имајќи го предвид претходното, како *conditio sine qua non* се наметна потребата од трансформација на универзитетот со единствена цел да се создадат елементарни претпоставки за побрза и поефикасна реализација на претходно антиципираните содржини. Аналогно на тоа, промените започнаа, се динамизира, но во голема мера не доведоа до реализирање на посакуваните цели и задачи. Напротив, тие резултираа со евидентни негативни последици. Моетовидување зошто тоа се случи, сосема накратко, многу повеќе низ скицирана, отколку темелно елаборирана анализа, ќе се обидам да го изнесам во продолжение на овој текст, насочувајќи го вашето внимание кон тоа што требаше да направиме, што направивме и што треба да направиме.

Што требаше да направиме?

Поаѓајќи од фактот дека универзитетот во својата внатрешна структурираност, т.е. во заемната дијалектичка поврзаност имплементира три основни содржини: науката, образовно-воспитниот процес и уметноста, секој од овие сегменти требаше да се артикулира во правец на негово оптимално прилагодување на новите состојби.

Имено, науката (научното истражување) е оној супстанцијален дел на универзитетот без којшто тој не може да постои. Тоа, во голема мера, ја определуваат дејствената страна на универзитетот како од содржински аспект, така и од аспект на неговата профилираност. Аналогно на ова, научно-истражувачката дејност мораше да биде насочена кон решавање на постојните проблеми во Република Македонија, пред сè: изградба на современ економски и политички систем; намалување на невработеноста и сиромаштијата; подобрување на животниот стандард на граѓаните; намалување на етничките конфликти и зголемување на социјалната кохезија во општеството; афирмација и заштита на македонското културно

богатство; заштита на животната средина и ретките природни ресурси; унапредување на здравствената заштита; изградба на вредносни критериуми и професионални стандарди што ќе бидат во функција на побрза интеграција на македонското општество во европските и светските цивилизациски текови и сл. За жал, тоа не се направи. Така, и денес, сè уште, научно истражувачката работа е во втор план. Ниту универзитетот, ниту Владата не оделуваат доволно средства за стимулирање на оваа дејност. Согласно со тоа, пак, последиците се загрижувачки. Благо кажано, македонската наука се наоѓа на маргините во обликувањето на македонската општествена реалност, односно не учествува во решавањето на горливите проблеми на своите граѓани.

Од друга страна, образовано-воспитаната функција којашто, според низа димензии (едукативната, педагошката, научната, аксиолошката, антрополошко - психолошката, етичката, сознајната, естетската и социјално-интегративната), претставува фундаментална оска на човековото есенцијално и егзистенцијално истражување, мораше да претрпи значајни промени за да одговори на потребите што ги бараат новонастанатите околности. Имено, неопходни беа промени што во образовно-воспитната дејност би стимулирале: стекнување знаења, вештини и способности, ставови и вредности неопходни за што побрза и поефикасна како професионална, така и персонална адаптација на младата популација во општествената заедница; способност за афирмација на индивидуалните афинитети, потреби и интереси на младата личност; развој на такви особини кај младата личност што ќе создадат претпоставки таа да може да преземе индивидуална, семејна и граѓанска одговорност; формирање независна, отворена, критичка и демократска личност, оспособена со знаења и вештини за конкретна акција; чувство за припадност на заедницата; подготвеност за доживотно континуирано образование и тн. За жал, најголем дел од овие приоритети не беа реализирани во изминатиот период.

Уметноста, исто така, треба да биде во средиштето на универзитетскиот живот. Таа, стимулирајќи ги творечките и креативни процеси истовремено ја нагласува хеуристичката и трансцендентната димензија на спознајниот процес. На тој начин универзитетот, низ стимулирање на естетските активности и вредности (ликовни, музички, книжевни), го зголемува чувството на слобода и избор кога е во прашање изразувањето на повеќедимензионалната човекова природа. Аналогно на ова, на универзитетот треба да се антиципира уметничка дејност којашто ќе ги развива

креативните потенцијали на младата личност во сите сфери на уметничкото и културното живеење. Со самото тоа, таа би требало да овозможи зголемување на творечките можности на секоја индивидуа посебно, но истовремено треба да биде и во функција на афирмирање и збогатување на уметничкото и културното богатство на Република Македонија. Но, помалку или повеќе, претходно изнесеното остана во сферата на проектираното, односно остана не реализирано.

Сциентистички хепенинг

Димитар Николоски

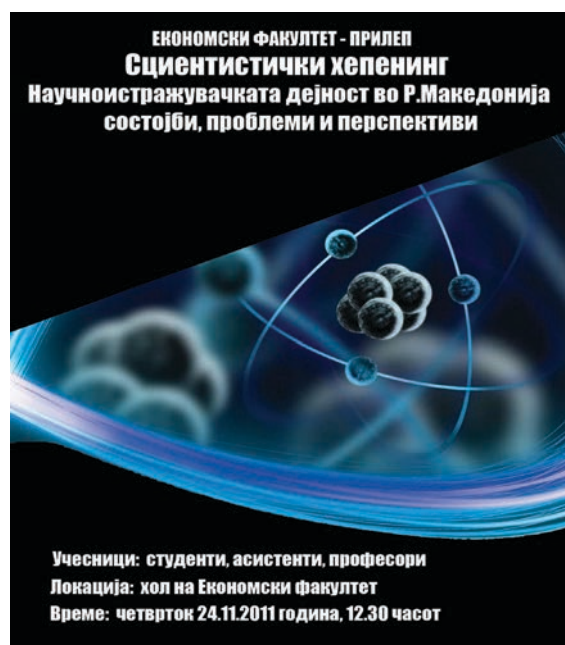
Студентите на Економски факултет-Прилеп, како и бројните гости од други институции и компании од Прилеп и поширокиот регион на 24 ноември оваа година имаа ретка можност да проследат еден интересен настан во организација на Факултетот. Имено, станува збор за сциентистичкиот хепенинг на тема „Научно-истражувачката дејност во Република Македонија – состојби, проблеми и перспективи“. Овој настан се реализира во холот на Економскиот факултет-Прилеп, каде што за таа намена беше изработено специјално партерно уредување.

Покрај модераторот, проф. д-р Љупчо Печијарески, на овој хепенинг активно учество зедоа следниве дискусанти: проф. д-р Ѓорѓи Манчески – декан на Економски факултет-Прилеп, доц. д-р Ненад Марковиќ од Правниот факултет „Јустинијан Први“, проф. д-р Димитар Ефтимоски од Факултетот за администрација и менаџмент информациски системи (ФАМИС), проф. д-р Коста Сотирски од Економски факултет-Прилеп, доц. д-р Сашо Косев од Економски факултет-Скопје и доц. д-р Димитар Николоски од Економски факултет-Прилеп.

Целта на хепенингот, како што истакна модераторот, проф. д-р Љупчо Печијарески, беше да се потенцира значењето на научно-истражувачката дејност во Република Македонија, да се дијагностицираат актуелните проблеми, како и да се дискутира за идните развојни перспективи. По воведниот збор на модераторот, присутните на настанот ги поздрави градоначалникот на Општина Прилеп, г-дин Марјан Ристески, кој посебно се осврна на потребата од соработка меѓу високообразовните институции и единиците на локалната самоуправа како потенцијални партнери во остварувањето на

целите за побрз регионален развој. Деканот, проф. д-р Ѓорѓи Манчески, зборувааше за напредокот што Економскиот факултет-Прилеп го има направено во научно-истражувачката дејност, како и вниманието што се посветува на оваа активност преку центрите за перманентно професионално усовршување и научно-истражувачка работа. Доц. д-р Ненад Марковиќ во своето излагање го истакна значењето на невладиниот сектор во истражувачката дејност, додека, пак, проф. д-р Димитар Ефтимоски ја опфати меѓународната димензија во истражувачката активност и можностите за фаќање приклучок со светските трендови во сферата на науката. Проф. д-р Коста Сотирски се осврна на значењето на статистиката во научните истражувања, а на крај доц. д-р Сашо Косев и доц. д-р Димитар Николоски во својство на раководители на Центрите за научно-истражувачка работа на економските факултети во Скопје и Прилеп соодветно, ги елаборираа активностите на центрите и нивното значење како поттикнувачи на истражувачката работа во овие две високообразовни институции.

Хепенингот беше проследен од голем број печатени и електронски медиуми со што широко одекна сред македонската јавност. Бројните прашања што се отворија од страна на дискусантите укажаа на потребата од поширок дијалог меѓу потенцијалните партнери во оваа сфера за надминување на проблемите и поставување на науката во функција на општествено-економскиот развој. Преку успешната реализација на овој настан Економскиот факултет-Прилеп уште еднаш ја потврди својата улога како значаен чинител за развојот на научно-истражувачката дејност во Република Македонија.

Од направените испитувања и добиените резултати се потврди дека постои правопрпорционална, т.е. позитивна зависност меѓу конкретната појава и испитуваните фактори. Доколку се земе стапката на реален раст на БДП како единствен фактор што влијае врз инвестициите во основни средства, тогаш многу малку се објаснува движењето на инвестициите. Затоа, доколку се сака тој да биде во што поголем процент треба да се направи обид стапката на БДП да се зголемува или, пак, во најмала мера, да биде барем малку повисока од досегашната. Ниската стапка на раст на БДП предизвикува низа негативни последици врз економијата во Република Македонија.

Според мене, овој труд, освен што ми ја донесе првата награда на Конкурсот за најдобар истражувачки труд на Универзитетот „Св. Климент Охридски“-Битола, воедно ми докажа дека знаењето што го апсорбирив во овие четири години може да биде од голема важност при мерењето и анализирањето на економските појави за коишто секојдневно слушаме. За мене, како студент, многу е значајна примената на стекнатите знаења во реалноста и оваа награда само ми потврди дека постои практична примена на она што досега сум го научила. Сето ова за мене претставуваше едно позитивно искуство и поттик да продолжам со моето надоградување и по завршувањето на додипломските студии.

Промоција на дипломираните студенти на Економски факултет-Прилеп

Анета Ристеска

На 14 декември на Економскиот факултет-Прилеп се одржа свечена промоција на дипломираните економисти. За првпат промоцијата беше организирана во холот на Факултетот што беше соодветно декориран, а беше збогатена и со културна програма во изведба на гудачкиот квартет на Пламенка Трајковска, „Стрингс“. Свечениот собир, со свое обраќање го поздравил деканот на Факултетот, проф. д-р Ѓорѓи Манчески и проректорот за настава на Универзитетот „Св. Климент Охридски“-Битола, проф. д-р Сашо Атанасоски. На прославата присуствуваше и градоначалникот на општина Прилеп, г-дин Марјан Ристески и други претставници од бизнис секторот.

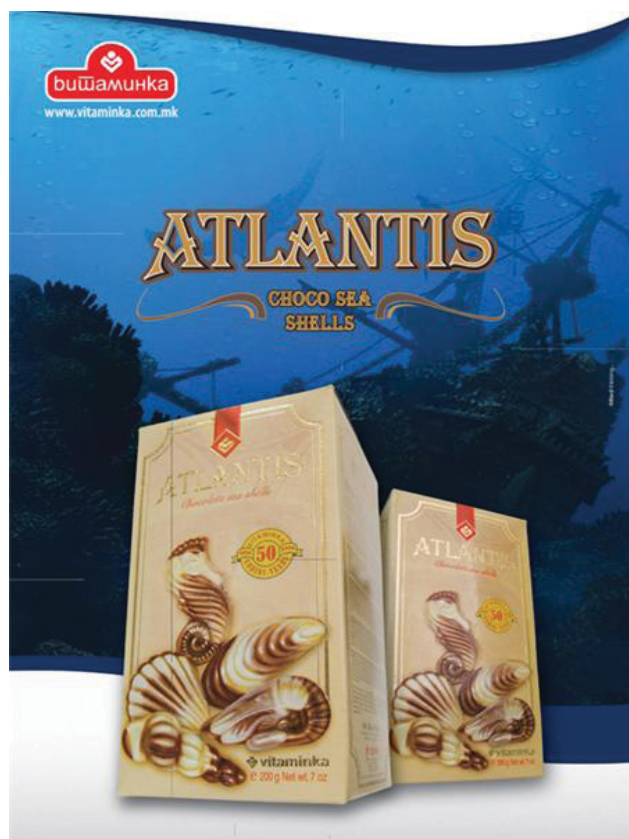
Економскиот факултет-Прилеп континуирано придонесува за унапредување на процесите на економскиот и општествениот развој на општина Прилеп и традиционално остварува конструктивна и плодна соработка со локалните власти. Во тој контекст, пред присутните, градоначалникот истакна дека ќе биде склучен договор за вработување меѓу најдобриот студент и општина Прилеп. Исто така, во оваа пригода градоначалникот Марјан Ристески, на деканот на Факултетот свечено му ја додели Спогодбата за соработка меѓу Економскиот факултет-Прилеп и Економскиот факултет во Чернигов со што значително ќе се зголеми научно-истражувачката дејност меѓу овие две институции, како и мобилноста на академскиот кадар и студентите.

Во оваа пригода Економскиот факултет-Прилеп традиционално ги награди најдобрите дипломирани студенти со доделување парични награди и пофалници. Студент со постигнат највисок просек во текот на студирањето на Економскиот факултет-Прилеп, во периодот од 1 април 2011 до 31 октомври 2011 година, е Тодоровска Маринела со просечен успех 10,00. На најдобриот студент Факултетот му додели пофалница и парична награда во износ од 10.000 денари, а долгогодишниот партнер од бизнис секторот Скопско пиво МЗ му подари лаптоп компјутер. Исто така, Факултетот ги награди и студентите кои дипломираше со просечна оценка повисока од 9,50, а тие добија пофалници и парична награда од 5.000 денари. Се надеваме дека овој ден засекогаш ќе остане во сеќавањата на дипломираните студенти и останатите присутни, а на новите членови на академската заедница им ја упатуваме пораката: да веруваат во себе и да го продолжат патот на успехот.

СВЕТ НА ВКУСОВИ

Традиционално секоја година, по повод патрониот празник на Универзитетот “Св. Климент Охридски” - Битола, се врши промоција на кандидатите кои ги одбрале своите докторски дисертации во тековната година. Во календарската 2011 година на единиците од Универзитетот беа одбранети вкупно 10 докторски дисертации и тоа: една од областа на економските науки; една од областа на јавната администрација; една од областа на биотехнички науки; две од областа на техничките науки; две од областа на педагошките науки; и три од областа на безбедноста.

Оваа година промоцијата на доктори на науки се одржа на 06.12.2011 год. Промоцијата ја изврши ректорот на Универзитетот “Св. Климент Охридски” - Битола, проф. д-р Златко Жоглев, во присуство на проректорите, деканите и продеканите од единиците каде што кандидатите ги одбрале докторските дисертации, менторите и голем број гости. Единствениот промовиран доктор од областа на економските науки оваа година беше Кристина Боцевска која, на 15 јуни оваа година, на Економскиот факултет-Прилеп ја одбрани докторската дисертација, под наслов “Развивање стимулативен систем за вработените во зависност од природата на работата”. На чинот на промоцијата во Ректоратот, покрај докторантот Боцевска, присуствуваа продеканот за настава, доц. д-р Марјан Ангелески и проф. д-р Лазар Стојаноски во својство на ментор. Промоцијата М. Ангелески, ги презентираше биографските податоци за кандидатката, а менторот, Л. Стојаноски, го соопшти предметот и научните резултати од истражувањето направено во дисертацијата.

Предмет на истражување во докторската дисертација беше потребата од развивање и имплементирање систем за стимулација на вработените којшто е условен од постоењето различни работни места во организациите, со различна природа на работа. Актуелноста на темата особено е важна кога се знае дека во деловните субјекти во Р. Македонија постои недостиг од системи за стимулација или нивна несоодветност.

Научните резултати од спроведеното истражување, накратко, можат да се сублимираат преку следниве констатации: прво, потврдени се научно заснованите хипотези за постоење разлики во мерките на системот за стимулација на вработените за работни места со различна природа на работа;

второ, добиени се нови сознанија за ваквите разлики во контекст на постојната состојба на пазарот на трудот во Р. Македонија; трето, добиени се показатели за реалната состојба на македонските организации според примерот на еден индустриски сектор-рударството. На крај вредно е да се истакне потребата од изработка на стандард на ниво на национална стратегија при што ќе се изврши детална квантитативна класификација на работните места во Р. Македонија, а со тоа би било олеснето стандардизирањето на називите на работните места. Оваа констатација и препорака од докторантот добива значење кога се знае дека во нашата држава се користи старата номенклатура на работните места од поранешна СФРЈ, што не одговара на новото окружување и промените што настанаа во општествено-економската сфера воопшто. Преку предложената квантитативна класификација на работните места ќе се избегнат недоразбирањата со коишто се соочуваат не само македонските работодавачи, туку и странските инвеститори кога станува збор за определување на работните места, а паралелно со тоа и определување плата на вработените според факторите што го дефинираат секое работно место.

Животот на поединецот е неизвесен и ограничен, исто како што се ограничени и работниот век, и работната способност, па затоа осигурувањето на животот е начин да се управува со ризиците што можат да се изразат низ недостаток на средства за живот во определен период од животниот век или заштита на поединецот, односно членовите на неговото семејство во финансиска смисла. Ризиците во секојдневниот живот се многубројни и не можат да се елиминираат. Осигурителните компании овозможуваат креирање опонент на ризикот-сигурност.

За да може ризикот да биде осигуран, неопходно е да бидат исполнети определени услови, и тоа:

- можност штетата да се изрази во пари, затоа што целта на осигурувањето е да се зачува финансиската позиција на осигуреникот;
- неопходно е штетата да биде случајна или неочекувана, од аспект на осигуреникот;
- да се осигура само чист ризик кај којшто штетата е единствена алтернатива на постојната состојба, а не и шпекулативниот ризик.

Постојат најразлични видови осигурување на живот, но сите тие имаат заедничка карактеристика, а тоа е што овозможуваат и долгорочно штедење. За да може осигуреникот да се осигура од ризик, неопходно е да плати премија, а тоа всушност зависи осигураната сума кај животното осигурување. Полисата за животното осигурување е уникатен финансиски производ што нуди двојна поволност: истовремено му овозможува на осигуреникот да се осигура и да штеди. Доколку настане осигуран случај (се случи некој од ризиците што ги покрива полисата), тогаш корисникот на осигурувањето или неговите наследници ја добиваат целата осигурена сума. Доколку не настане некој од ризиците што ги покрива полисата, осигуреникот ја добива однапред договорената осигурена сума, зголемена за износот на остварената добивка што ја определува осигурителната компанија секоја година. Полисата за животното осигурување е производ што му е потребен на секој поединец, затоа што освен што овозможува долгорочно штедење, исто така, овозможува покритие на ризиците од болест или несреќен случај. Финансиските последици од преживување тешка болест или несреќа можат да бидат уништувачки за животниот стандард на семејството. Со полисата за

животно осигурување се обезбедуваат приходи во најтешките моменти за семејството, покривање на болнички трошоци и нега.

Основен показател за застапеноста на животното осигурување во секоја национална економија е учеството на премијата во БДП, и тоа во развиените европски држави изнесува околу 8%, а во Република Македонија не достигнува ниту 1%. Учеството на премијата за животното осигурување во вкупно остварената премија за различни видови осигурување во развиените европски земји изнесува 50%, во соседните земји 29%, а во нашата земја 5,10%. Во развиените пазарни економии голем дел од населението поседува полиси за животното осигурување, и тоа: во Швајцарија 78% од населението има полиси за животното осигурување, во Германија 70%, во Австрија 62%. Во земјите од поранешна Југославија, исто така, поседувањето полиси за животното осигурување е во пораст, и тоа во Словенија 21%, во Хрватска 18%, во Босна 9% во Србија 8%, во Црна Гора 8% а во Македонија само 1,5% од населеното поседува полиса за животното осигурување.

Врз основа на овие податоци може да се заклучи дека во нашата земја животното осигурување е на многу ниско ниво.

Истражувањата на причините за оваа состојба укажуваат дека е потребен сериозен ангажман пред сè за промена на колективното осознавање на потребата од поседување полиса за животното осигурување. Имено, најчеста причина (изговор) за немањето ваква полиса кај населението во Република Македонија е лошата финансиска состојба, т.е. немањето можност за вакво штедење. Вистинската причина, всушност, е немањето чувство дека треба навреме да се преземат сериозни мерки за финансиска заштита за себе, по завршувањето на периодот на осигурувањето што, најчесто, се поклопува со времето на пензионирање или кога во семејството што има осигурително покритие, се случи настан што секогаш е непосакуван (смрт, тешка болест по која човекот е работонеспособен или несреќа што предизвикала инвалидитет и повторно делумна или целосна работонеспособност).

Имајќи ја предвид лошата финансиска состојба во којашто се наоѓа државниот пензиски фонд, што се заснова врз принципот не меѓугенерациска солидарност и е неодржлив на долг рок т.е. не обезбедува гаранција за благосостојба и финансиска сигурност на идните пензионери, потребно е да се анимира населението за неопходноста од поседување полиси за животното осигурување коишто ќе му обезбедат, покрај осигурување од договорените

ризичи, и можност за финансиска сигурност во пензионерските денови. Време е поединците да започнат да се грижат сами за својата иднина, да заборават дека државата им „должи“ финансиска сигурност во нивната старост и да започнат долгорочно и наменско штедење денес за пристојно и достоинствено да живеат во својата трета животна доба. Република Македонија е една од ретките земји во коишто сеуште се субвенционира државниот пензиски фонд (надвор од секаква економска логика), но сосема е извесно дека тоа нема да трае долго бидејќи е неодржливо.

Во нашата земја функционираат три компании за животното осигурување што исклучиво се со странски капитал и коишто имаат вековна

традиција во осигурувањето на живот. За да се зголеми бројот на поединци кои ќе поседуваат полиси за животното осигурување потребно е:

- поагресивно рекламирање и пропаганда;
- даночни олеснувања при вложување во полиси за животното осигурување;
- информирање и едуцирање на населението за неопходноста од поседувањето на полиси за животното осигурување;
- иновирање на постојните осигурителни производи, т.е. тарифи;
- антиципирање на потребата на клиентите и нудење нови осигурителни производи.

Во просториите на Економски факултет-Прилеп на 4 ноември оваа година се одржа презентација на Секторот за истражување и статистика при Народната банка на Република Македонија од страна на почитуваните гостинки м-р Билјана Давидовска-Стојанова, м-р Билјана Јовановиќ и м-р Тања Ефремова. Интресното предавање го посетија голем број студенти, асистенти и професори од Факултетот, при што можеа непосредно да се запознаат со истражувачките активности и главните статистики во рамките на НБРМ.

М-р Билјана Давидовска-Стојанова од Дирекцијата за истражувања при НБРМ во својата презентација се осврна на активностите и значењето на оваа Дирекција. Дирекцијата за истражувања претставува стожер на аналитичкиот и истражувачкиот процес во рамките на НБРМ. Покрај тоа, значајна е улогата во формулирањето на монетарната политика, што претставува аналитичка поткрепа на процесот на донесување монетарни одлуки и давање предлози за евентуални промени во поставеноста на монетарната политика. Натаму, оваа Дирекција врз континуирана и систематизирана основа, го информира највисокото раководство на Банката за најновите движења во домашната економија и странство. Треба да се истакне дека претставници од Дирекцијата за истражувања учествуваат во работните средби со тимовите на ММФ, Светската банка, Европската централна банка, Европската комисија и други странски организации и институции.

Вториот презентер, м-р Билјана Јовановиќ, го претстави Отсекот за економско моделирање при НБРМ и посебно се осврна на МАКПАМ моделот. Во тој контекст, беше истакнато дека моделите претставуваат аналитичка рамка за анализа на клучните трансмисиjsки канали во економијата. Оттука тие претставуваат неопходна алатка при спроведувањето и анализата на монетарната политика, овозможуваат интегрирање на факторите што го детерминираат движењето на најзначајните макроекономски променливи, го олеснуваат анализирањето на неизвесноста преку конструирање ризични сценарија и обезбедуваат полесна комуникација со јавноста и транспарентност на монетарната политика. Една од најзначајните

алатки на Отсекот за економско моделирање е МАКПАМ моделот, што претставува структурен макроекономски модел што нуди стилизирана слика за функционирањето на целата економија.

Третиот презентер, м-р Тања Ефремова, го претстави Отсекот за монетарна статистика при НБРМ. Притоа беше истакнато дека НБРМ е единствена официјална институција одговорна за прибирање, компилирање и објавување на монетарната статистика. Покрај монетарната статистика, од страна на Дирекцијата за статистика, се следат и статистиките на каматните стапки, надворешните статистики и статистиките за финансиските сметки. Во своите идни планови оваа Дирекција има зацртано прилагодување на статистиките во НБРМ кон стандардите и барањата на Европската унија, воведување нови извори на податоци, како и намалување на времето потребно за обработка на податоците. Сите податоци што ги компилира Дирекцијата за статистика при НБРМ се објавени на интернет страницата на НБРМ.

На крајот, вредно е да се спомене Годишната награда на НБРМ за млади истражувачи. Оваа награда за првпат беше доделена во 2007 година за стимулирање на развојот на научната мисла и изработка на трудови од областа на макроекономијата, како и афирмација на младите стручни кадри. Наградата се доделува на Денот на монетарното осамостојување на Република Македонија, 26 април и таа изнесува 100.000 денари, со отворена опција за доделување втора награда, во вредност од 50.000 денари. Конкурсот, што е објавен на интернет страницата на НБРМ, е отворен за сите млади истражувачи до 35-годишна возраст, а крајниот рок за поднесување трудови е 1 март 2012 година.

Интервју со г-ѓа Соња Јовановска
Директор на Сивус едукативниот и развоен центар
Еквилибриум

Еквилибриум: Во кратки црти кое е CV-то на групацијата Сивус?

Соња Јовановска: Групацијата Сивус опфаќа неколку бизнис ентитети каде што секако клучен е Сивус-компанијата за развој на софтверски решенија и консалтинг во доменот на информациската технологија. Сивус е гигант од светски размери со потекло од Шведска, но со клучниот интелектуален капитал во Македонија. Компанијата е основана во 1999 година и во изминатите 12 години успеала да се позиционира не како локален играч, туку напротив како достоин ривал на многу големи светски брендови од оваа индустрија. Клиентите од видот на Airbus, Nato, Lloyd's, Banca Intesa, BMW, Ford, Volvo, Chevron, DuPont, IKEA, USAID, Tele 2, голем број владини и невладини институции од земјава и странство се показател дека Сивус се смета за лојален партнер, т.е. партнер што знае да одговори на потребите и лидерите на светските пазари.

Денес Сивус располага со капитал од 500 вработени распространети низ цела Европа, САД и тн. Иако главниот развоен центар е во Скопје, со повеќе од 370 вработени, не помалку важни се и нашите развојни центри во Ниш, Минск, Рига и продажните центри во Малме, Цирих, Њујорк. Покрај експертизата од регионот, Сивус во своите редови има стручен кадар од Индија, Италија, Шведска. Во Сивус заедно работат и се дружат повеќе од 15 националности и култури. Просечната возраст во фирмата е некаде околу 27/28 години. Можете да си замислите за каков елан и амбиција станува збор?!

Според тоа, може да се каже дека Сивус е светска компанија што докажува дека за да се успее не треба да се бараат изговори во ограничувањата од

границите, законските неповолности, менталитети и политики. Сивус докажува дека за да се успее треба да се верува во себе, да се има храброст да се сонува, да се грешат, но и да се учи од грешките, да се вложува во човечкиот капитал, но најмногу од сè да се стреми кон совршенство.

Еквилибриум: Какви се Вашите искуства од работењето во Сивус?

Соња Јовановска: Со Сивус сум од март 2010 година. Пред приклучувањето кон Сивус поминав 10 години на позицијата менаџер за програми во меѓународната организација УСАИД, каде што работев на најразлични проекти за зајакнување на капацитетите на институциите и подобрување на образованието, економијата и демократијата во Република Македонија. Во мојот фокус беа проекти поврзани со информациско комуникациската технологија и примената на ИКТ во образованието. Овој фокус ја дефинираше и мојата дообразба. По завршувањето на магистерските студии по економија и менаџмент на електронски бизнис на Сорбона, Франција и Економскиот факултет од Скопје, мојот чекор за приклучување кон Сивус беше повеќе од логичен.

Преминувањето во Сивус за мене беше освежување и исправање пред еден предизвик: визијата на Сивус да го сподели искуството со околината, што јас сакав да го преточам во реализација и да го афирмирам. За мене работата во Сивус значи делење една заедничка визија дека Република Македонија е земја на врвни професионалци, кои знаат што значи да се биде секогаш чекор напред, да се антиципира, секојдневно да се натпреварува со интензитетот што Сивус го одржува за да ги задоволи клиентите. Значи, тоа за мене е мотив да се дружам и учам од една интелектуална елита, да сум инвентивна и успехот несебично да го споделувам со сите. Мојам да си земам за право да кажам дека Сивус е единственото место каде што младите луѓе се сретнуваат со проекти што се работат од елитните ИТ компании во светот,

а со тоа и да се чувствуваат дека не заостануваат зад нив.

Ми претставува задоволство да работам со позитивни, паметни и вредни млади луѓе кои несебично го вложуваат максимумот, верувајќи во зацртаните планови. Мојот тим се состои од врвни професионалци, кои ги надминуваат пречките. Кога се работи во една таква средина, несомнено е дека успехот нема да изостане.

Еквилибриум: Дали можете да не запознаете со активностите на Сивус едукативниот и развоен центар?

Соња Јовановска: Сивус едукативниот и развоен центар постои од септември 2010 во рамките на групацијата Сивус, како една од неколкуте компании ќерки на Сивус. Центарот е основан за да го пополни јазот меѓу знаењата и вештините стекнати низ формалното образование и вистинската потреба на пазарот на труд во ИКТ индустријата. Кога велам јаз, мислам на неможноста на формалните курикулуми да го следат молскавичниот развој на новите технологии, а со самото тоа и неможноста да продуцираат кадар кој ќе може да одговори на предизвиците со кои се соочува секоја ИТ компанија.

Од една страна, Сивус едукативниот центар нуди програми што тесно се профилирани во одделни технологии и коишто, за краток период, можат да ги оспособат посетителите да започнат со работа како програмери на мобилни апликации, Андроид експерти, веб или графички дизајнери и сл. Од друга страна, пак, Центарот се труди да воведува програми преку коишто ќе се овозможи креирање профил на комплетен професионалец кој ќе работи во ИТ индустријата. Во тој контекст, сè повеќе воведуваме програми за подготовка на младите луѓе за бизнис средината што подразбира познавање на структурите и процесите во компаниите, работење во тимови, проектни етапи, лидерство и тн. Еден од проектите што едукативниот центар го реализираше во име на Сивус беа и двете летни школи со наслов „Вештини за вработување на 21. век - во пресрет на новите технологии“, при што повеќе од 75 средношколци имаа можност да се запознаат со тимското работење на реален проект и примена на стекнатите знаења. Од основањето досега Сивус едукативниот центар стана партнер што ги нуди светски признатите програми на Microsoft, Cisco, CompTIA, Linux и др., потоа нуди обуки за проектен менаџмент според светската ПМИ методологија, програмата наменета за мали претпријатија – „Micro-enterprise Acceleration Program“ (MAP) спонзорирана од Hewlett Packard, а меѓу другото стана центар за тестирање на двете

најпознати куќи Prometric и PearsonVUE.

Еквилибриум: Што им пренесовте со Вашето предавање на студентите од Економски факултет-Прилеп?

Соња Јовановска: Предавањето на Економскиот факултет -Прилеп за мене претставуваше голема чест и уште поголем предизвик барем за миг да допрам до младите луѓе и да се обидам да им го приближам денешниот свет на бизнисот, предизвиците што ги очекуваат и како да се соочат со нив. Се обидов, преку сликата за Сивус и значењето да се работи во Сивус, да им ја пренесам пораката дека живееме во едно време кога единствено нешто што вреди е знаењето и дека тоа треба постојано да се надоградува. Имено, живееме во време на доживотно учење, зашто економиите се засноваат на знаење и заради тоа мора да се вложува во него. Мојата порака до студентите беше дека, без разлика на конкретната професија, од нив ќе се бараат мултидисциплинарни познавања и вештини. Несомнено е дека живееме во ера на многу информации, но само оние кои знаат како тие да ги претворат во свое оружје ќе успеат да постигнат успех. Искрено се надевам дека барем, во мала мера, успеав да ја постигнам мојата цел.

Еквилибриум: Каде ја гледате Вашата компанија во наредниот период?

Соња Јовановска: Она по што Сивус едукативниот центар се разликува од останатите е тоа што во него предаваат професионалци кои секојдневно се занимаваат со врвни технологии, развивајќи проекти за клиентите што претходно беа споменати. Тоа значи дека на нашите предавања нема да добиете теорија научена од книги, туку ќе слушнете практични работи од луѓе кои се архитекти на системи, т.е. решаваат проблеми и создаваат можности за своите клиенти. Тоа се професионалци кои работеле во САД, Шведска, Норвешка кај самите клиенти, односно тоа се професионалци од кои може да се „купи занаетот“. И, не застануваме тука. Ќе се стремиме во нашата земја да ги донесиме светските текови во образованието, преку професионалци чии знаења не се применливи само на овие простори, туку, напротив, тие се вреднуваат ширум целиот свет. Затоа се надеваме дека Сивус едукативниот центар многу брзо ќе прерасне во лидер за трансфер на знаења во регионот.

Еквилибриум: Какви се перспективите за развој на ИТ секторот во Република Македонија?

Соња Јовановска: Ако се земат предвид грубите бројки што зборуваат за недистигот на ИТ кадри не само во Македонија, туку и во светски рамки, тогаш ќе заклучиме дека тоа е најпреспективната

дејност на денешницата. Ако погледнете, пак колку напредните економии годишно трошат на купување информациски системи и услуги ќе видите дека побарувачката за ваквите системи и услуги од година во година рапидно расте. Денес речиси не постои гранка што не се заснова врз користење на информациските технологии. Во заднината на напредокот во која било сфера од живеењето стои примената на информациско-комуникациската технологија.

Република Македонија не заостанува зад другите земји во поглед на експертизата. Имено, речиси во секоја ИТ компанија во светот постои по некој врвен стручњак кој е од Република Македонија. Паметните телефони, таблетите, интелигентните системи во функција на заштеда на енергијата и безбедност на информациите, виртуализацијата и клауд компјутингот се дел од најновите трендови коишто се приклучуваат и македонските компании. ИТ индустријата во Република Македонија мора да ги следи светските трендови, доколку се сака да се биде дел од светскиот ИТ пазар.

Еквилибриум: Ви благодариме за гостувањето на Економски факултет-Прилеп со надеж дека нашата соработка ќе продолжи и во иднина.

Сивус ја има честа да биде партнер со Економскиот факултет-Прилеп на проект финансиран од Европската унија и затоа во оваа институција гледаме силен партнер што продуцира квалитетни кадри за потребите на ИТ индустријата. Економскиот факултет-Прилеп беше единствениот надворешен партнер што Сивус го покани да биде дел од реализацијата на Сивус летната школа 2011 којашто се одржа во Крушево, во август 2011 година. Искрено се надеваме дека оваа соработка и натаму ќе се надоградува и продлабочува и ќе отвори нови можности за сегашните и идните студенти.

наша TV

	Канцелариско работење - почетно ниво
	Microsoft Windows Microsoft Word Microsoft Excel Microsoft PowerPoint
	Канцелариско работење - напредно ниво
	Microsoft Word Microsoft Excel Microsoft Outlook
	Интернет и електронска комуникација
	Интернет пребарувања MS Outlook комуникација
	MS Access
	MS Project
	Менаџирање со проекти
	Електронска логистика во менаџментот на бизнис процес
	Статистичка анализа и прогноза на деловните процеси со софтверска поддршка
	Анкетно истражување:
	од креирање примерок до статистичко заклучување
	Економетриско моделирање со помош на Microfit 4.0
	Тестирање хипотези со примена во деловно одлучување
	Методи и модели за ефикасно деловно одлучување
	Актуарство - животното осигурување
	Деловен англиски јазик
	Деловна писмена комуникација на англиски јазик
	Сметководство од А до Ш
	АБС систем - дизајнирање и имплементирање
	Финансиски извештаи
	Калкулацијата на цената на чинење,
	како значаен инструмент за менаџмент
	Валутни ризици и современи инструменти
	за обезбедување од валутни ризици
	Менаџирање со портфолиото на хартии од вредност
	Франшизинг - ваш пат до успешна бизнис
	INCOTERMS
	Методологија за изработка на инвестициска студија (економско - финансиска оценка)
	Бизнис план
	Стечај на трговско друштво - заштита на интересите на доверителите
	Улогата на стратескиот пристап
	во развојот и менаџирањето со човечките ресурси
	Протокол на постапка при конкурирање за вработување
	Дизајнирање прашалник
	Како да се изгради препознатлив бренд во бизнисот?
	Ефективна бизнис комуникација
	Комуникациски и презентационски вештини
	Решавање проблеми во продажбата и откривање
	на тајни за успешна продажба
Контакт информации:	www.eccfp.edu.mk tel.: 048 427 020 396 290 e-mail: seminari@eccfp.edu.mk

Економски факултет - Прилеп

КУРСЕВИ

СЕМИНАРИ

Центар за перманентно професионално усовршување

Преку францускиот јазик до Франкофонија

Зејнеп Мустафоска, Билјана Илиевска и Павлина Петреска

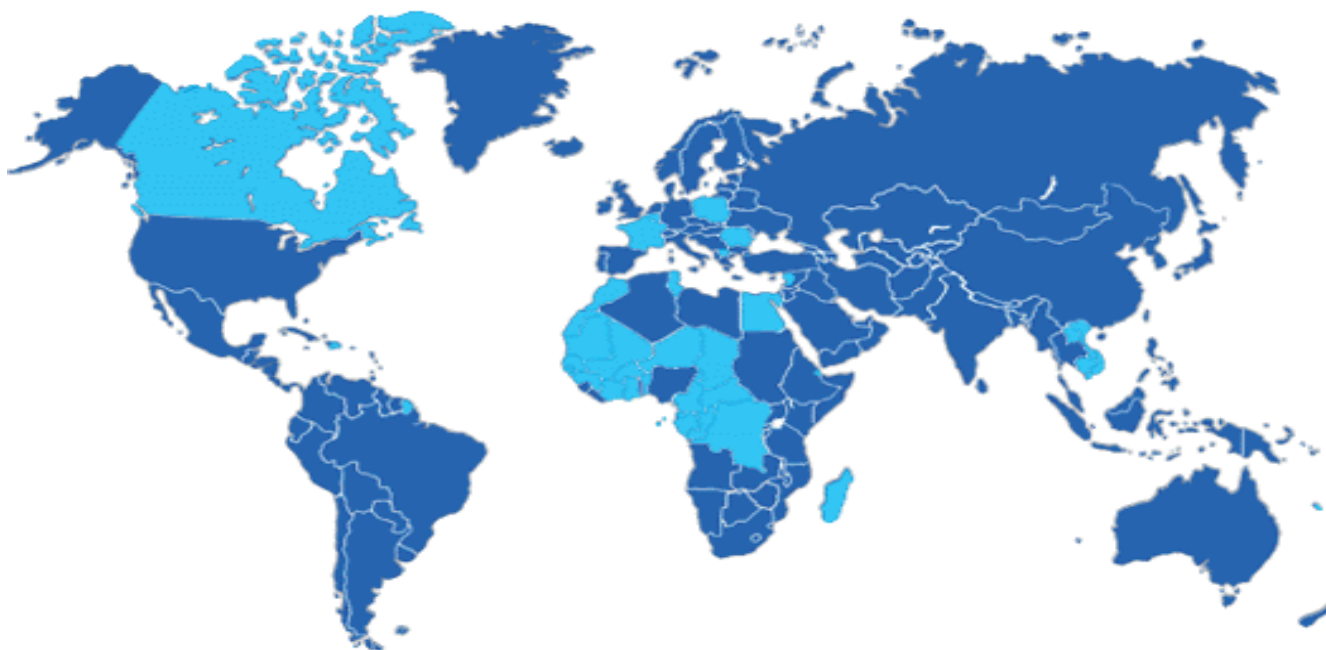
Размената на знаења, искуства, културни вредности и трговската размена меѓу земјите е основен двигател за нивно поврзување и промовирање на едно заедничко ниво на комуникација со помош на заедничкиот француски јазик. Франкофонијата ја олеснува оваа размена на вредности и ги поттикнува нејзините земји-членки да ги прифатат разликите и да придонесат за нивно полесно разбирање.

Франкофонијата е меѓународна организација каде што францускиот е официјален јазик. Таа организација е формирана во 1970 година и брои 56 членови и 19 земји-набљудувачи, додека вкупниот број луѓе кои го зборуваат и го применуваат

францускиот јазик изнесува 220 милиони. Бројот на говорители од ден - на ден се зголемува. Во земјите-членки францускиот јазик се користи во сите сфери како службен, национален и мајчин јазик или се употребува во институциите.

Оваа организација се залага за почитување на правата, мирот и демократијата на народите, го поттикнува заедништвото и подеднакво ги цени и другите јазици, но ја зачувува нивната автентичност. Иако оваа организација овозможува исто ниво на комуникација со помош на францускиот јазик, сепак, таа ги штити и се залага за опстојување на другите јазици, а го спречува нивното исчезнување. Значи, може да се каже дека Франкофонијата, истовремено, е и средство што ги поттикнува и другите јазици и придонесува за нивна афирмација и широка прифатеност.

Светската мапа на опфатеност и користење на францускиот јазик е следнава:

Република Македонија со официјално членство во оваа меѓународна организација се стекнува во 2006 година. Како резултат на тоа, нашата земја ја подобрува својата трговска размена, а воедно и размената на кадри и научни достигнувања.

Кога се зборува за размената на кадри, може да се напомене дека токму Економскиот факултет-Прилеп е еден од факултетите во Република Македонија што ја спроведува размената на студентите кои се здобиваат со меѓународно признати дипломи и меѓународно афирмирани знаења и способности. Во врска со тоа, на официјалната

страница на нашиот факултет се поставени линкови за повеќе стипендии за додипломски, постдипломски и докторски студии во овие земји. Еден од најпознатите програми што дава можност за користење на тие стипендии е Еразмус Мундус. Оваа програма нуди многу поволни можности за студентите кои се заинтересирани за студирање или продолжување на студиите надвор од нашата земја, при што условите за земјите од Западен Балкан, меѓу кои спаѓа и нашата земја, се многу поволни во однос на стипендиите. Честопати, познавањето на францускиот јазик е предност за добивање

стипендија.

Зборувајќи за Франкофонијата и францускиот јазик, неопходно е да се напомене нешто и за францускиот јазик во рамките на Факултетот. Предметот француски јазик се изучува во три години, во текот на студиите, соодветно според времетраењето на студиските програми. Изучувањето на францускиот јазик нуди многу добри можности за студентите, особено за оние кои се заинтересирани за користење на поволностите што ги нудат различните организации и фондации за размена и стипендирање на студенти во земјите членки на Франкофонијата, односно земјите во коишто францускиот е официјален јазик.

Во таа насока, секоја година, на 20 март, Франкофонијата во целиот свет се слави како празник на еден заеднички јазик, но и како одбрана на јазичните и културните вредности што го сочинуваат човековото богатство. По тој повод, во текот на месецот, се организираат културни манифестации насекаде низ светот. Францускиот центар за соработка, „Жан Моне“, организира најразлични активности наменети за младите кои го изучуваат францускиот јазик со што им се укажува можност да ги покажат нивните таленти. Франкофонијата е вистинска причина за празнување, особено за нејзините земји-членки, каде што и Република Македонија, заедно со останатите земји, е рамноправна членка. Овие земји се определува да се соединат во валоризирањето на заедничките вредности, особено за одбрана на она според што се

разликуваат. На тоа, пак потсетуваат и зборовите на Леополд Седар Сенгор, обележани врз мермерната плоча што се наоѓа во Паркот на франкофонијата во Скопје: „Разликите меѓу нас нека не прават побогати во стремежот на сеопштите вредности“.

Меѓународната организација на франкофонските земји го започна проектот АМАД во 2007 во повеќе земји за преку фокални точки да го олесни пристапот на компаниите до овие можности. Стопанската комора на Р. Македонија беше определена за фокална точка во нашата земја и таа е задолжена за промоција и реализација на целите на АМАД. Во рамките на овој проект се создаде мрежа во којашто се наоѓаат пазарите на земјите од МАГРЕБ, франкофонските африкански земји и Карибите. Оваа мрежа, како и самиот проект, има потенцијал да им помага на фирмите да се поврзуваат во меѓународни конзорциуми за да настапат на определен тендер преку јакнење на институционалниот капацитет.

Фокалната точка АМАД при Стопанската комора на Р. Македонија има можност да добива дневни тендерски вести за најавени, објавени и доделени тендери, односно идентификација на фирмите што ги добиваат тендерите. Овие кратки вести редовно се објавуваат преку каналите за информирање. Улогата на оваа точка е да овозможи помош и советување при подготовката на документацијата за учество на тендер за да се зголемат можностите за успешно поднесување тендерска документација и, во најдобар случај, да се добие определен тендер. Во оваа насока се планирани соодветни обуки за потребите на компаниите.

„Дискусија со студенти“ беше насловено предавањето од страна на врвни експерти, членови на бордот на директори Macedonia 2025, што го следеа студенти од факултетите ширум Република Македонија, а на коешто присуствуваа и студенти од Економскиот факултет-Прилеп.

Докажаниот Мајк Зафировски, кој е глобален лидер во комуникациските услуги, бизнис ветеран со импресивно искуство во три светски корпорации - Nortel Networks, Motorola и General Electric, истакна дека „70% од она што ги развива најдобро луѓето е работата што ја работат, 20% им припаѓаат на менаџерите и менторите, а само 10% е официјалниот тренинг.“ Инспиративен за нас, идните лидери, беше неговиот совет да се направи бренд за себе, да утврдиме што точно сакаме да постигниме во своите животи и да работиме напорно на развојот на нашите кариери. Тој, исто така, не охрабри да преземаме иницијативи за да ги трансформираме нашите услови за живеење, нашата животна средина и нашата земја воопшто, во подобро место за живеење. Г-дин М. Зафировски верува дека напредокот на нашата земјата е реален, дека македонските компании ќе станат регионално просперитетни.

Покрај г-динот Мајк Зафировски, на предавањето учество зеде и г-дин Алекс Кормушов, кој по потекло е од Прилеп, а се стекнал со образование на универзитетите во Пенсилванија и Бостон. Тој смета дека најважно е искуството и континуираната едукација во текот на животот и затоа истакна дека секогаш треба да бидеме подготвени да учиме нови работи. Тој, исто така истакна дека вреди да се вложува во знаењето, бидејќи тоа е капитал што никој не може да ни го одземе.

Г-динот Емил Христов, најмладиот меѓу предавачите, охрабрувачки истакна дека треба да се максимизира времето за да можат да се прават што повеќе работи и да се прифаќаат предизвиците. Тој истакна дека не работи за пари, туку за да изгради нешто на што ќе биде горд во годините што следат. Во дискусијата бевме вклучени и ние, студентите, а на сите наши прашања добивме добри и мотивирачки одговори и заклучивме дека напорната работа е клучна за успехот. Се надеваме дека ваквите мотивациски предавања во иднина ќе бидат сè почести и ќе придонесат за дополнување и надоградување на нашето формално образование.

Можноста за интегрирање на знаењето и искуствата е клучниот предуслов за успехот на компаниите и подобрување на образовниот систем. Денес живееме во свет со турбулентни промени, каде што особено значење имаат глобалните текови во сферата на економијата и бизнисот. За да успеат во глобалната конкуренција компаниите сè повеќе мораат акцентот да го ставаат на воведување современи знаења, вештини и иновации, како и воспоставување соодветна соработка со високообразовните институции.

Во таа насока, Економскиот факултет-Прилеп веќе од поодамна има воспоставено традиција на соработката со бизнис секторот. Имено, на 6 декември 2011 година, во рамките на реализирање на активностите на Центарот за перманентно професионално усовршување беше организирана недела на Еуропрофил АД Крушево, при што беше извршена промоција на производната програма и патентите на компанијата. Исто така, во рамките на овие активности беше одржана презентација од страна на претставници на Еуропрофил. Во тој контекст, г-дин Блаже Ширкоски, менаџер на Еуропрофил во своето обраќање ги запозна студентите со профилот, стратегијата и развојот на компанијата, а потоа г-дин Живко Ширкоски, претседател на Управниот одбор на компанијата ја потенцира научно-истражувачката дејност на компанијата и значењето на иновациите за нејзиниот успех. Во последниве години светот е сведок на силата на иновацијата и нејзините конституенти во револуционализацијата на бизнисот и економската состојба. За развој на иновациите значајна е креативноста којашто претставува ментален процес што вклучува создавање нови идеи, поими или решенија за проблемите. Во таа насока, Еуропрофил е една од ретките компании којашто, како резултат на својата научно-истражувачка активност, има повеќе иновации за коишто има добиено патентна заштита. Ваквите активности имаат големо значење за подобрување на квалитетот на едукација и мотивација на студентите, стекнување со соодветни вештини, фаворизирање на тимската работа, како и интердисциплинарниот пристап. Истовремено, на тој начин компаниите остваруваат промоција на својата производна програма и се информираат за расположливиот висококлучен кадар што се едуцира на Економскиот факултет-Прилеп.

Посета на Прилепска пиварница

Софија Крстевска

Неодамна, група студенти од Економски факултет-Прилеп во рамките на предметите однесување на потрошувачите и организациски менаџмент имаа ексклузивна можност да ја посетат Прилепската пиварница. Практичната настава од ваков вид ги збогатува знаењата, а уште повеќе овозможува комуникација со успешни бизнисмени кои со своето искуство ја пренесуваат енергијата и даваат стимул уште повеќе да се засака професијата економист.

Оваа посета беше реализирана благодарение на предметниот наставник, доцент д-р Снежана Мојсовска Саламовска, но секако и на раководниот тим од Пиварницата што со големо задоволство срдечно нè прими. Во тој контекст, најголема благодарност упатуваме до заменикот генерален директор, г-ѓа Панде Самарџиоска, која несебично ги сподели своите искуства во поглед на технолошките процеси на производството на пиво и сокови, како и менаџерските аспекти во однос на бренд менаџментот, менаџерските активности, франшизингот, логистиката и многу други. Сето тоа овозможи да сфатиме дека Прилепската пиварница, исто како и пивото златен даб, не е обична пиварница туку е златна пиварница. Тоа за нас беше прекрасно искуство за да можеме, накратко, да влеземе во светот на бизнисот и да видиме, т.е. слушнеме како во реалноста изгледа сето она што го читаме од учебниците. Во тој контекст ќе ми претставува задоволство ако со овој текст барем делумно го приближам читателот до она што го доживеавме при нашата посета.

Прилепската пиварница е основана во 1924 година и без застој работела сè до Втората светска војна. Потоа, заради финансиската криза, таа престанала да работи сè до 1952 година кога погоните одново биле активирани. Од едно такво дамнешно време со застарена технологија, оваа пиварница денес е претворена во лидер во производството на пиво на нашиот пазар и пошироко, со современа технологија што може да се споредува со технологијата што ја употребуваат светски познатите производители на пиво и безалкохолни пијалаци. Меѓу другото, Прилепската пиварница е единствената на Балканот којашто триесет години, без прекин, соработува со светски познатата и реномирана компанија Pepsi, откако за првпат е добиена дозволата за лиценцирано

производство на брендот Pepsi. За да се постигне тоа е потребно многу дисциплинираност и посветеност во работата. Секоја година во Пиварницата доаѓаат претставници од компанијата Pepsi кои испитуваат дали производството, маркетингот и останатите процеси се одвиваат според пропишаните стандарди. Пиварницата е општествено одговорна компанија, којашто во производството користи системи со чија помош загадувањето и исфрлањето штетни материји во животната средина се сведени на минимум. За тоа сведочат бројните награди и признанија што ги има добиено на овој план. Затоа, накратко, можеме да заклучиме дека Прилепската пиварница е гордост не само за Прилеп, туку и за цела Република Македонија.

Турнир во мал фудбал во организација на Факултетот

Александар Савиноски

Покрај редовните наставно-научни активности Економскиот факултет-Прилеп особено внимание посветува и на спортските активности за да се подобри студентскиот стандард, односно студентскиот живот во Прилеп да биде позабавен. Така, во периодот од 22 до 24 октомври 2011 година во спортската арена Сонце беше организиран турнир во мал фудбал во којшто активно учество зедеа девет, екипи формирани од студентите на Економскиот факултет-Прилеп. Екипите беа поделени во три групи со по три екипи, при што групите беа формирани на официјално извлекување, пред почетокот на турнирот.

Бројната публика од трибините можеше да проследи интересен фудбал, а сите натпревари се карактеризираа со фер-плеј игра. Во полуфиналните натпревари се квалификуваа првопласираните екипи од сите три групи и најдобрата втора екипа. На крајот победник на турнирот беше екипата на Студентскиот парламент којашто во финалето ја победи екипата „Ботичели“. Во натпреварот за трето место победник беше екипата „Инсајдери“ којашто беше подобра од екипата „Сињор Џоти“.

По завршувањето на турнирот следуваа доделување на наградите. За најдобар играч на турнирот беше прогласен Горан Колчакоски од екипата на Студентскиот парламент, за најдобар голгетер беше прогласен Дино Сиљаноски од екипата „Сињор Џоти“, за најдобар голман беше прогласен Далибор Раевиќ од екипата на Студентски парламент, а за фер-плеј екипа беше прогласена екипата „Инсајдери“.

Со оглед на тоа дека искуствата од овој турнир во мал фудбал беа позитивни, Економскиот факултет-Прилеп и во иднина ќе продолжи да организира вакви спортски настани. Притоа, покрај малиот фудбал ќе бидат застапени и други спортови, како на пример кошарка, одбојка, пинг-понг и други, во зависност од заинтересираноста на студентите.

Doctoral Programme in Entrepreneurship and SME Management at the Faculty of Economics - Prilep

DOCSMES
www.docsmes.edu.mk

Join the uniqueness

The Public Announcement is now opened!
The deadline for application is 30.01.2012

The Doctoral Programme is a result of a DOCSMES Tempus Project undertaken by 8 university partners from EU and Western Balkans, approved by EACEA

- Doctoral Programme as a third cycle
- Under the Tempus Programme
- European style of education
- Entire Programme in English
- Students spend part of studies/mobility/at top EU universities
- Scholarship for all students
- Great network of companies for doing research
- Extensive training in research methods
- Access to state of the art technology and equipment
- Access to the most contemporary literature in the field
- Top lecturers from recognized EU universities
- Paid internship at EU universities
- Mentors available from EU universities
- Participation on seminars and conferences provided by the Programme

More info at:

www.docsmes.edu.mk

АИЕСЕК - мотиватор на промените

Александар Митрески

АИЕСЕК - Прилеп и во изминатиот период работеше активно во спроведувањето на годинешниот план, стекнатите искуства и овајпат ги споделуваме со читателите на Еквилибриум. Во изминатиот период беа организирани две конференции за нашите членови, и тоа едната на национално, а другата на локално ниво. Темата на двете конференции беше мотивирање, едукација и синергија помеѓу членството. Постигнатите резултати беа развивање стратегии за постигнување на целите на АИЕСЕК.

Оваа година АИЕСЕК во соработка со универзитетското радио УКЛО ФМ, започна со емитување на програмата „Младинска мрежа“ што ја креира АИЕСЕК и преку којашто можат да се слушнат најновите информации од нашата организација. Во текот на овој месец се подготвува семинарот за лидерство Leadership Inspirational Seminar 2011 којшто ќе се одржи во Економскиот факултет-Прилеп на 13 и 14 декември. На овој семинар ќе гостуваат искусни обучувачи и млади лидери од нашата држава, како што се: Сашо Дукоски - директор на Државен инспекторат за градежништво и урбанизам, Христијан Ристески - Ценатр за економска анализа, Нела Јолеска - Невладината организација ИЗБОР, Марјан Степановски - Лидерска школа „Иванов“. Вредно е да се одбележи дека минатиот месец започна реализацијата на проектот Your Choice, наменет за изучување странски јазици за студентите и средношколците. Во тој контекст, во моментот се одвиваат предавањата по италијански јазик водени од Андреа Руснакова, а сите оние кои се заинтересирани сè уште имаат можност да се приклучат. Како и во изминатите броеви на Еквилибриум, така и во овај ќе споделиме искуства од практикантите преку интервјуто со Андреа Руснакова, која е тука на меѓународна размена.

Андреа Руснакова, која доаѓа од Словачка, моментално е на докторски студии и за подготвување на нејзиниот докторат прави кратко истражување во балканските земји. Сепак, главната причина заради којашто таа е во Македонија е практикантската работа во Локалниот комитет Прилеп. Таа работи веќе 4 недели на проектот Your Choice на којшто предава италијански јазик на средношколци и студенти, а ќе остане сè до крајот на декември оваа година.

Еквилибриум: Зошто ја избра Македонија?

Андреа: Затоа што Балканот е предмет на мојот докторат, и поради тоа што проектот Your Choice ги исполнуваше моите интереси повеќе во однос на проектите од другите држави, но, исто така и заради тоа што Македонија и Косово се единствените земји од Балканот што ги немам посетено.

Еквилибриум: Што мислиш за АИЕСЕК, луѓето од организацијата и нашата култура?

Андреа: Моето искуство овде започна од септември оваа година, затоа што барав можност да одам некаде на пракса, па еден мој пријател ми го препорача АИЕСЕК. Она што го забележав е дека организацијата има своја филозофија, сите се поддржувачки настроени, луѓето имаат оптимистички карактер и секогаш се позитивни. И токму тука сретнав многу млади лидери, кои ме прават среќна што сум дел од овој проект.

Еквилибриум: Дали би одела повторно на пракса преку АИЕСЕК?

Андреа: Можеби не веднаш по завршувањето на ова искуство затоа што моментално сè уште сум тука на пракса во Прилеп, но наредната година секако би отишла некаде и би ја искористила можноста за практикантство.

Еквилибриум: Што забележа како разлика меѓу Македонија и Словачка?

Андреа: Откако сум овде забележав голема разлика: прво, луѓето тука се многу отворени, пријателски насочени и насекаде има позитивна атмосфера. Во Словачка тие се поинтровертни и не сакаат многу да се отворат пред странци. Исто така, забележав дека луѓето живеат „на улица“ во смисла повеќе од денот го поминуваат надвор, додека кај нас сите се затворени во своите домови и не е вообичаено во ноември да видиш полни кафеулиња како овде.

Еквилибриум: На кој начин ги спроведуваш часовите по италијански јазик?

Андреа: Часовите ги изведувам преку книги и прирачници и се трудам повеќе да ги направам интересни, особено кога се учи граматика. Настојувам да внесам разговори, интеракција, учење преку песни за студентите да го засакаат јазикот. Италијанскиот јазик е милозвучен и има задржано многу елементи од стариот латински јазик. Најчесто овде луѓето го познаваат италијанскиот преку филмовите, песните или интернет.

Еквилибриум: Каде го научи италијанскиот јазик?

Андреа: Италијанскиот го научив од честите посети во Италија, а исто така имав можност како студент на размена, да учам еден семестар во Италија и на тој начин овој јазик ми стана доста близок. Во Италија вкупно сум престојувала околу една и пол година.

АИЕСЕК - Возбудливо патување во Тајван

Николина Кимовска

Моето членство во најголемата интернационална студенска организација, АИЕСЕК, започна минатата година, но оваа година се здобив со големо искуство, за што верувам дека немаше да го стекнам само како обичен студент. АИЕСЕК во Република Македонија постои од самото осамостојување на државата, а во Прилеп работи посебен локален комитет, каде што членувам и јас. Откако станав член почнав да работам на проект за одржливост на природата, при што остварив контакти со голем број меѓународни студенти. Сепак, најголемото искуство оваа година беше моето патување во Тајван, како делегат од Република Македонија за прославата на државната независност на Тајван. Мојата културна размена траеше две недели и таму имав единствена можност одблиску да ја запознаам нивната култура и традиција, но и да се дружам со делегати од целиот свет. За време на престојот имавме најразлични активности, односно посетивме голем број историски музеи, културни настани, концерти, фестивали а имавме можност да се сретниме и со претседателот на Тајван. Секој делегат беше сместен во семејство и на тој начин имавме можност одблиску да се запознаеме со нивната култура. Исто така, беше организирана посета на Кинмен - островот во близина на Кина, којшто сега претставува остров на мирот, како симбол на примирјето меѓу Кина и Тајван.

За време на посетата имав можност да ја пробам и тајванската храна, којашто многу се разликува од нашата кујна. Таму, најчесто, се јаде ориз и морски плодови и најнеобично за мене беше тоа што имав можност да вкусам месо од змија и жаба. Исто така, градбата на живеалиштата во градот каде што престојував е многу необична. Ова патување беше целосно финансирано од владата на Тајван, а ние, како членови на АИЕСЕК од различни земји, бевме од една страна промотори на нашите држави таму, а од друга страна, по враќањето дома, имаме можност да го презентираме Тајван во нашите држави. Овој проект на владата беше токму да се промовира Тајван, како земја со голема традиција и земја што е во голем развој. Се надевам дека моето искуство ќе поттикне голем број студенти да размислат за нивната иднина и да го отворат погледот за нови искуства во животот.

ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ - ПРИЛЕП
распишува
конкурс за
НАЈДОБАР ЕСЕЈ
на тема
ЈАС, ГРАЃАНИН НА ЕВРОПА

- Право на учество на конкурсот имаат сите ученици од прва до четврта година во средните училишта во Р.М;
- Есејот треба да биде автентичен(оригинален);
- Максимална големина на есејот до 1500 зборови;
- При пишувањето на есејот задолжително да се користи фонт Times New Roman, со македонска поддршка, единечен проред и големина 12;
- Поднесувањето на есеите се врши по електронски пат на следната e-mail адреса esej@eccfp.edu.mk
Да се наведе име, презиме, училиште и град ;
- Оценувањето на есеите ќе го изврши комисија при што ќе бидат доделени три награди и тоа: прва награда во вредност од 15 000 ден., втора награда во вредност од 10 000 ден. и трета награда во вредност од 5 000 ден.;
- Трите најдобри есеи ќе бидат публикувани во списанието Еквилибриум на Економски факултет - Прилеп;
- Доставување на есеите до 15.01.2012 год.;

www.eccfp.uklo.edu.mk

Економски факултет - Прилеп

ул.Горче Петров 133
7500 Прилеп
тел: 048 427 020; 048427 021
e-mail: eccfp@uklo.edu.mk
www.eccfp.uklo.edu.mk